

Aan Minister BZK
Van Team verkiezingen, CZW

nota

nader rapport Wetsvoorstel programmatuur
verkiezingsuitslagen

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2022-0000155424

Datum
14 april 2022

Opgesteld door
Democratie en
Bestuur
CZW

Samengewerkt met

Bijlage(n)
13

Aanleiding

Op 26 januari jl. heeft de Afdeling advisering van de Raad van State advies uitgebracht over het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen.

Geadviseerd besluit

U wordt gevraagd in te stemmen met het nader rapport en deze te ondertekenen voor verzending.

Kern

- Het advies van de Afdeling advisering betrof dictum B: De Afdeling advisering van de Raad van State heeft een aantal opmerkingen bij het voorstel en adviseert daarmee rekening te houden voordat het voorstel bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal wordt ingediend. De opmerkingen van de Afdeling zijn verwerkt in het wetsvoorstel en de toelichting.
- Op 12 april j.l. heeft de VNG het rapport inzake de uitvoeringstoets op het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen vastgesteld. Op hoofdlijnen komen de uitkomsten overeen met de consultatie-inbreng van de VNG en NVVB. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om de Memorie van Toelichting hierop aan te passen. In de bijlage is een overzicht bijgevoegd met daarin de aanbevelingen uit de uitvoeringstoets en hoe daarmee wordt omgegaan.

Toelichting

Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State beslaat vijf onderwerpen:

1. **In de Kieswet opnemen van basisvereisten aan de uitslagprogrammatuur:** hieraan is gehoor gegeven door een aantal eisen die als basisvereiste kunnen worden aangemerkt uit het voorstel voor het Kiesbesluit onder te brengen in de Kieswet (artikel Ea 3). De consultatieversie van het Kiesbesluit krijgt u nog afzonderlijk voorgelegd.
2. **Het beperken van grondslagen voor (sub)delegatie:** alle grondslagen voor subdelegatie naar de Kiesregeling zijn uit het wetsvoorstel verwijderd. Dat betekent dat nadere uitwerking alleen bij algemene maatregel van bestuur plaatsvindt. Aanvankelijk was voorzien in deze grondslagen om snelle aanpassingen aan technische ontwikkelingen te kunnen doorvoeren, maar bij de voorbereiding van de voorgenomen wijziging van het Kiesbesluit die verband houdt met het

voorliggende wetsvoorstel, is gebleken dat deze grondslagen niet benut zouden worden. Verder zijn een aantal bepalingen die in eerdere instantie in het Kiesbesluit waren voorzien, alsnog opgenomen in het wetsvoorstel.

Onze referentie
2022-0000155424
Datum
14 april 2022

3. **Het uitwerken van terugvalopties voor wanneer de uitslagprogrammatuur niet gebruikt kan worden:** in het nader rapport is toegelicht hoe er in het wetsvoorstel in is voorzien dat gebruikers goed voorbereid zijn op de eventuele onderbreking van het gebruik van de uitslagprogrammatuur. Tevens is de toezegging opgenomen een instructie uit te werken voor het uitvoeren van een handmatige optelling.
4. **De vraag of een specifieke strafbaarstelling in de Kieswet nodig is voor het manipuleren of misbruiken van de uitslagprogrammatuur, of op andere wijze inbreuk maken op de betrouwbare werking ervan:** Hieraan is gehoor gegeven door een strafbepaling op te nemen in de Kieswet. In de Memorie van Toelichting wordt deze bepaling nader toegelicht. De strafbepaling is in afstemming met het ministerie van JenV tot stand gekomen.
5. **Aandacht voor de interne organisatie van de Kiesraad en stapeling van taken, mede in het licht van de verdere transitie:**
In het nader rapport is toegelicht dat het wenselijk is dat de Kiesraad er zorg voor draagt dat op organisatorisch niveau onwenselijke functievermenging wordt voorkomen, in het licht van de taakuitbreiding die het voorliggende wetsvoorstel met zich meebrengt. Kort gezegd houdt dat in dat de medewerkers die zich bezig houden met het beheer van de uitslagprogrammatuur andere medewerkers moeten zijn dan de medewerkers die als gebruiker (in de functie als centraal stembureau bij bepaalde verkiezingen) gebruik maken van de uitslagprogrammatuur. Tevens is erop gewezen dat in het kader van het nog in voorbereiding zijnde wetsvoorstel dat de verdere transitie van de Kiesraad regelt, bezien wordt hoe – in het licht van de verdere taakuitbreiding voor de Kiesraad – een goede functiescheiding kan worden gewaarborgd.

Politieke context

Het gebruik van programmatuur ten behoeve van de vaststelling van verkiezingsuitslagen is een onderwerp dat op politieke en maatschappelijke belangstelling kan rekenen. Het gebruik van programmatuur biedt voordelen in uniformiteit, uitvoerbaarheid, efficiency en het tegengaan van menselijke optelfouten. De optellingen moeten immers in zeer korte termijnen en volledig correct worden uitgevoerd. Tegelijkertijd gaat het gebruik van programmatuur gepaard met (cyber)risico's,¹ waardoor beveiligingsmaatregelen moeten worden getroffen als waarborg voor de betrouwbare werking. Ook zijn er partijen (zoals de Stichting tegen Hackbare verkiezingen) die benadrukken dat bij verkiezingen nooit alleen op programmatuur kan worden vertrouwd. In voorliggend wetsvoorstel wordt nadrukkelijk stilgestaan bij die risico's en hoe we daarmee omgaan: transparantie en controleerbaarheid zijn hierbij de vaste ankerpunten. Bovendien kan – in het uiterste geval – op handmatige optelling worden teruggevallen.

Financiële/juridische overwegingen

Voor de ontwikkeling en het beheer van de uitslagprogrammatuur alsmede de extra taken die bij de Kiesraad worden neergelegd als beheerder van de

¹ Voorbeelden van cyberrisico's zijn DDoS-aanvallen, hackpogingen en ransomware.

uitslagprogrammatuur, is bij de voorjaarsnota 2021 tot en met 2024 incidenteel € 8,5 mln. en na 2024 structureel € 3,1 mln. ter beschikking gesteld aan de Kiesraad.²

Onze referentie
2022-0000155424

Datum
14 april 2022

Krachtenveld

Doordat diverse bepalingen naar aanleiding van het advies van de Afdeling vanuit het in voorbereiding zijnde wijzigingsvoorstel van het Kiesbesluit zijn verplaatst naar het wetsvoorstel, zijn de betreffende bepalingen geen onderwerp van consultatie geweest. De consultatie over het Kiesbesluit moet immers nog plaatsvinden. Daarom zijn de verplaatste bepalingen ter afstemming met ambtelijke vertegenwoordiging van de Kiesraad, de VNG en NVVB besproken. Langs informele weg is zo alsnog aan de Kiesraad, de VNG en NVVB de mogelijkheid geboden om deze bepalingen van input te voorzien. De opmerkingen die hierbij zijn gemaakt zijn betrokken bij de aanpassing van het wetsvoorstel en de toelichting.

Uitvoering

Verschillende (technische) vereisten aan de uitslagprogrammatuur blijven ondergebracht in het Kiesbesluit. Dit is van belang om zo flexibiliteit te behouden met het oog op technische ontwikkelingen.

Communicatie

Gelet op de aanbieding van het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer wordt in overleg met communicatie gewerkt aan een persbericht.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

nvt

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
0a	Overzicht aanbevelingen uitvoeringstoets VNG en reactie BZK	
1	Nader rapport bij wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen	
2	Advies Raad van State	
3	Wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen	
4	Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel	

² Kamerstukken II 2020/21, 35850, nr. 1

5a	Advies VNG en NVVB	
5b	Uitvoeringstoets gemeenten	
5c	Advies Kiesraad	
5d	Advies UvW	
5e	Advies Stichting tegen Hackbare Verkiezingen	
6	Begeleidend memo Kabinet van de Koning	
7	Begeleidend memo griffie Tweede Kamer	
8	Beslisnota's tbv openbaarmaking	

Onze referentie
2022-0000155424

Datum
14 april 2022

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
KoninkrijksrelatiesAan
Van Minister van BZKDG Bestuur, Ruimte en
Wonen (DGBRW)
Ministerie BZK
ContactpersoonDatum
17 mei 2021Kenmerk
2021-0000268867Samengewerkt met
- CZW
- Kiesraad
- VNG
- NVVB

nota

consultatie wetsvoorstel programmatuur
verkiezingsuitslagen**Aanleiding**

In overleg met de regiegroep transitie Kiesraad is het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslag opgesteld. Om het wetsvoorstel begin 2022 aan de TK voor te leggen dient het begin juni in consultatie te worden gebracht.

Vanwege de demissionaire status van het Kabinet dienen internetconsultaties in de MR behandeld te worden. Om zowel de procedure te volgen als wel de consultatiedatum van maandag 7 juni te halen wordt het wetsvoorstel nu aan u voorgelegd, zodat het besluit dit wetsvoorstel in internetconsultatie te brengen tijdens de MR van 4 juni a.s. besproken kan worden. Naast de internetconsultatie kan dan tegelijk de reguliere consultatie worden gestart.

Parallel wordt nog gewerkt om het wetsvoorstel en memorie van toelichting vòòr de consultatie aan te vullen met enige bepalingen in verband met de samenhang van dit wetsvoorstel met het bij de Tweede Kamer aanhangig wetsvoorstel tot wijziging van de Kieswet in verband met de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen. Deze nota geeft hier toelichting op.

Advies/ actie

U wordt gevraagd in te stemmen met:

- de inhoud van het wetsvoorstel en de bijbehorende memorie van toelichting, incl. de in deze nota beschreven toevoegingen;
- de start van de (internet-)consultatie van het wetsvoorstel en daartoe het aanbiedingsformulier voor de Ministerraad te ondertekenen, en
- de bijgevoegde adviesaanvragen te ondertekenen (voor de Kiesraad, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Nederlandse Vereniging van Burgerzaken, de Unie van Waterschappen en de drie openbare lichamen); u geeft daarin tot 2 augustus 2021 de gelegenheid voor een reactie.

Kern

- Het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen verankert de taken en bijhorende bevoegdheden en verantwoordelijkheden omtrent het beheer en gebruik van de programmatuur die gebruikt wordt bij de vaststelling van de verkiezingsuitslag en geeft de grondslag voor het stellen van (beveiligings-)eisen aan deze programmatuur.

Met opmerkingen	25/
5	dgBRW akkoord

Datum

17 mei 2021

Kenmerk

2021-0000268867

- De programmatuur die gebruikt wordt bij de vaststelling van de verkiezingsuitslag voorziet in het geautomatiseerd optellen van stemmentotalen en uiteindelijk de berekening naar de zetelverdeling.
- Bij het opstellen van dit wetsvoorstel is als uitgangspunt genomen dat de wet niet aangepast hoeft te worden als gevolg van technische veranderingen in de programmatuur. Deze techniekonafhankelijke opzet maakt dat de uitwerking gedelegeerd is naar het Kiesbesluit en de Kiesregeling. Het wetsvoorstel richt zich op taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.
- Het wetsvoorstel is opgesteld binnen het programma transitie Kiesraad. de Kiesraad, VNG en NVVB zijn daardoor al nauw betrokken geweest bij het voortraject richting de consultatie.
- Een overzicht van de hoofdlijnen van het wetsvoorstel is bijgevoegd bij deze nota.

Onderwerpen die nog worden toegevoegd

- Vooruitlopend op de consultatie worden vanwege de samenloop met het wetsvoorstel nieuwe procedure uitslagvaststelling (35489) de volgende onderwerpen nog toegevoegd aan het voorliggende wetsvoorstel:
 - Voorliggend wetsvoorstel gaat uit van *verplicht* gebruik van programmatuur. Wetsvoorstel 35489 gaat uit van *facultatief* gebruik en stelt bijvoorbeeld steeds "Indien programmatuur wordt gebruikt, dan.....". Dit moet nog vervangen worden door een tekst die uitgaat van verplicht gebruik van de programmatuur.
 - Een aantal bepalingen omtrent het gebruik van de programmatuur binnen de uitslagvaststelling.

Politieke context

Vanwege de demissionaire status van het kabinet dient de ministerraad in te stemmen met de internetconsultatie van dit wetsvoorstel. Daartoe is het aanbiedingsformulier voor de MR en bijbehorende MR-notitie bijgevoegd.

Ondanks de demissionaire status van het kabinet is het van belang de consultatie van dit wetsvoorstel voortgang te laten vinden vanwege de samenhang met de aanbesteding voor het 'Digitaal Hulpmiddel Verkiezingen' dat de huidige programmatuur OSV moet opvolgen. Beoogd is het wetsvoorstel per 1 januari 2023 in werking te laten treden.

Communicatie

Tijdens de consultatie zal het wetsvoorstel zowel via internetconsultatie worden voorgelegd aan eenieder die daarop wil reageren. In het kader van de consultatie worden de Kiesraad, VNG, NVVB, Unie van Waterschappen en de drie openbaar lichamen Saba, St. Eustatius en Bonaire tevens formeel gevraagd advies uit te brengen op dit wetsvoorstel.

Volgende processtap

Na de consultatie worden de reacties verwerkt in het wetsvoorstel waarna het wetsvoorstel aan de MR zal worden voorgelegd voor aanbieding aan de Raad van State.

Datum

17 mei 2021

Kenmerk

2021-0000268867

Bijlage: hoofdlijnen van het wetsvoorstel

- De Kiesraad wordt voor elke in de Kieswet geregelde verkiezing¹ verantwoordelijk voor het beheer en de beveiliging van de uitslagprogrammatuur.
- De gemeentelijk stembureaus, het nationaal briefstembureau en de centraal stembureaus (hierna: gebruikers) worden verplicht om de uitslagprogrammatuur te gebruiken die de Kiesraad (als beheerder) ter beschikking stelt. Voor Bonaire, Saba en St. Eustatius voorziet dit wetsvoorstel in facultatief gebruik in overleg met de Kiesraad.
- De Kiesraad stelt (als beheerder) voorschriften op ten behoeve van de aansluiting en het gebruik van de uitslagprogrammatuur (de zgn. aansluitvoorschriften en gebruiksvoorschriften). Met deze technische- en organisatorische voorschriften schrijft de Kiesraad (als beheerder) voor waar de decentrale voorzieningen van gebruikers aan moeten voldoen om gebruik van de uitslagprogrammatuur te kunnen en mogen maken (aansluitvoorschriften) en hoe invulling gegeven dient te worden aan het betrouwbare en beveiligde gebruik van de uitslagprogrammatuur (gebruiksvoorschriften).
- Voorafgaande aan elke verkiezing worden zowel de uitslagprogrammatuur, als de centrale voorzieningen en maatregelen van de Kiesraad, de aansluitvoorschriften als de gebruiksvoorschriften door een onafhankelijke en deskundige instantie getoetst.
- Met dit wetsvoorstel worden de gemeenten en waterschappen ervoor verantwoordelijk dat de voorzieningen, die gebruikers inzetten om de uitslagprogrammatuur te gebruiken, voldoen aan de door de Kiesraad opgestelde aansluitvoorschriften. Of aan deze voorschriften wordt voldaan, dienen zij voor elke verkiezing te onderzoeken. Hiervoor dient een verklaring te worden opgesteld die openbaar wordt gemaakt en gedeeld met de Kiesraad.
- Ter bevordering van het betrouwbare en veilige gebruik van de uitslagprogrammatuur voorziet dit wetsvoorstel erin dat de Kiesraad een protocol opstelt. Dit protocol geeft invulling aan de samenwerking en informele interventies tussen de beheerder en gebruikers van de uitslagprogrammatuur.
- Een wederzijdse inlichtingenplicht tussen de Kiesraad enerzijds, en de gemeenten en waterschappen en de gebruikers anderzijds.
- Om de algemene verantwoordelijkheid van de Kiesraad voor de betrouwbare en beveiligde werking van de uitslagprogrammatuur ook waar te kunnen maken, wordt aan de Kiesraad in zijn functie van beheerder in de eerste plaats een geclausuleerde aanwijzingsbevoegdheid toegekend. Deze houdt in dat in geval er sprake is van ernstige tekortkomingen in de naleving van de aansluit- en of gebruiksvoorschriften en deze tekortkomingen ernstige risico's opleveren voor de betrouwbare werking of beveiliging van de uitslagprogrammatuur of bij onvoorziene omstandigheden met ernstige gevolgen voor de betrouwbare of beveiligde werking van de

¹ Het gaat om de verkiezingen voor de Tweede Kamer, het Europees Parlement, provinciale staten, algemene besturen van waterschappen (categorie ingezetenen), gemeenteraden en op de Caribische eilanden tevens op de eilandsraden en de kiescolleges voor de Eerste Kamer. Het wetsvoorstel ziet niet expliciet op de verkiezing van de Eerste Kamer, gezien de kleine schaal van deze verkiezing.

Datum

17 mei 2021

Kenmerk

2021-0000268867

uitslagprogrammatuur, de Kiesraad bevoegd is aan de gemeenten en de waterschappen, respectievelijk de gebruikers van de uitslagprogrammatuur een (dwingende) beheersaanwijzing te geven over hoe betrokkene in die betreffende situatie dient te handelen. Uitgangspunt hierbij is dat een (dwingende) beheersaanwijzing alleen ingezet wordt in situaties waar de reguliere samenwerking en informele interventies onvoldoende resultaat opleveren in de aanpak van een gesignaleerd risico.

- Als ultimatum remedium wordt de Kiesraad vanuit zijn verantwoordelijkheid als beheerder bevoegd het gebruik van de uitslagprogrammatuur (al dan niet tijdelijk) te onderbreken bij een of meer gebruikers.
- De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is politiek en stelselverantwoordelijk voor het correcte verloop van de verkiezingen. Op het moment dat de minister van oordeel is dat risico's onaanvaardbaar zijn, kan hij in het uiterste geval de Kiesraad verzoeken het gebruik van de uitslagprogrammatuur bij een of meer gebruikers te doen onderbreken. De Kiesraad dient dit verzoek terstond in te willigen.
- Na afloop van de verkiezing kan de Kiesraad (als beheerder) uit eigen beweging een rapportage van bevindingen opstellen over de betrouwbare werking en beveiliging van de uitslagprogrammatuur. Deze rapportage stelt de Kiesraad ook op in geval het vertegenwoordigend orgaan daartoe verzoekt. Met deze rapportage krijgt de Kiesraad als beheerder van de uitslagprogrammatuur een belangrijke richtinggevende en beoordelende rol inzake het gebruik van de uitslagprogrammatuur bij de vaststelling van de verkiezingsuitslag. Op basis van deze beoordeling kan de Kiesraad een advies opstellen aan het vertegenwoordigend orgaan waarvoor de betreffende verkiezing gehouden wordt. Het vertegenwoordigend orgaan kan dit advies bij het geloofsbriefonderzoek betrekken waarin het vertegenwoordigd orgaan het rechtmatige verloop en geldigheid van de verkiezing beoordeelt.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
KoninkrijksrelatiesAan
Van

nota

Voortgang Transitie Kiesraad en Wetsvoorstel
programmatuur verkiezingsuitslagen en

TER ONDERTEKENING

Datum
29 september 2021**Onze referentie**
2021-0000516685**Opgesteld door**
DGBRW/DenB/Verkiezingen**Aanleiding**

De consultatieronde op het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen is afgerond en ontvangen adviezen zijn verwerkt. De volgende stap is aanbidding aan de CBJ ten behoeve van advisering door de Raad van State.

Deze nota wordt ook voorgelegd aan de Staatssecretaris van BZK vanwege zijn verantwoordelijkheid voor de Kaderwet ZBO's.

Geadviseerd besluit

- Kennisnemen van de adviezen uit de consultatie en instemmen met de voorgestelde wijzigingen op het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen.
- Ermee instemmen dat het wetsvoorstel en de memorie van toelichting worden aangeboden voor behandeling in de CBJ (14 oktober a.s.) en vervolgens de MR. Na akkoord van de MR kunt u het wetsvoorstel voor advies aanbieden aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

Met opmerkingen 4/1
0**Kernpunten**

- In de periode van 7 juni tot 2 augustus is het wetsvoorstel in consultatie geweest. Daarbij is het wetsvoorstel voor advisering voorgelegd aan de Kiesraad, VNG, NVVB, Unie van Waterschappen (UvW), de openbaar lichamen en de ATR. Gelijktijdig heeft een internetconsultatie plaatsgevonden.
- Naar aanleiding van de consultatie hebben de Kiesraad, de VNG, NVVB en de UvW advies uitgebracht. De openbaar lichamen hebben geen reactie gegeven op de adviesaanvraag. De ATR heeft te kennen gegeven het wetsvoorstel niet te selecteren voor advies omdat het wetsvoorstel naar verwachting geen gevolgen zal hebben voor de regeldruk.
- Zowel de Kiesraad, de VNG en NVVB als de UvW hebben in hun advies aangegeven dat zij zich kunnen vinden in het doel en de inhoud van het wetsvoorstel. Verder hebben ze een aantal opmerkingen geplaatst bij de inhoud van het wetsvoorstel die vragen om verduidelijking of kunnen worden gezien als aandachtspunt voor nadere uitwerking.
- Uit de internetconsultatie zijn drie reacties ontvangen waaronder van de Stichting tegen Hackbare Verkiezingen. In de internetconsultatie zijn verschillende opmerkingen geplaatst met betrekking tot de inzet en controleerbaarheid van de uitslagprogrammatuur. In veel gevallen konden

deze opmerkingen gelezen worden als een vraag om verduidelijking dan wel als ondersteuning van de voorgestelde richting.

- Naar aanleiding van de consultatieadviezen wordt voorgesteld de bevoegdheid van de minister van BZK om de Kiesraad te verzoeken het gebruik van de uitslagprogrammatuur te onderbreken in te trekken. In de plaats hiervan wordt de interventiemogelijkheid van de minister van BZK ingevuld via de kaderwet zbo's.

Datum

29 september 2021

Onze referentie

2021-0000516685

Toelichting

- Voorgesteld wordt om naar aanleiding van de consultatieadviezen de bevoegdheid van de minister van BZK om de Kiesraad te verzoeken het gebruik van de uitslagprogrammatuur te onderbreken in te trekken.
 - o Aanleiding voor deze wijziging is de constatering dat deze beoogde bevoegdheid niet verenigbaar is met het op afstand plaatsen van de verantwoordelijkheden voor het beheren van de uitslagprogrammatuur bij de Kiesraad als zelfstandig bestuursorgaan.
 - o Door deze bevoegdheid in te trekken wordt voorliggend wetsvoorstel meer in overeenstemming met de kaderwet zbo's gebracht.
 - o In geval de minister van BZK over signalen beschikt die aanleiding zouden zijn om het gebruik van de uitslagprogrammatuur te onderbreken kan hierover het gesprek worden gevoerd met de Kiesraad. Via de algemene inlichtingenplicht uit de kaderwet zbo's kan de Kiesraad gevraagd worden informatie te verschaffen over de afhandeling van de betreffende signalen. Zodra de minister van mening is dat de Kiesraad onvoldoende gevolg geeft aan de betreffende signalen kan hierover het gesprek gevoerd worden met de taakverwaarlozingsregeling uit de kaderwet zbo's achter de hand.
 - o Deze werkwijze vereist van de Kiesraad dat hij in staat is om ook vertrouwelijke signalen van de veiligheidsdiensten te kunnen ontvangen. Hiervoor dienen nadere samenwerkingsafspraken te worden gemaakt. Dit is onderdeel van de transitie.
- Aanvullend op de consultatieadviezen is van de mogelijkheid gebruik gemaakt om de herintroductie van de hoofdstembureaus in het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen ook in voorliggend wetsvoorstel te verwerken.
- In het aanbiedingsformulier voor de CBJ is het aanbod opgenomen dat voor een goede leesbaarheid van voorliggend wetsvoorstel, indien gewenst, bij de stellers van deze nota een geconsolideerde versie van de Kieswet kan worden opgevraagd zoals deze luidt na inwerkingtreding van het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen.

Financiële overwegingen

Voor de Kiesraad heeft het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen tot gevolg dat hij formeel de beheerder wordt van de uitslagprogrammatuur. Bij deze taak horen wettelijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Voor de ontwikkeling en het beheer van de uitslagprogrammatuur alsmede de extra taken die de Kiesraad hierbij krijgt als beheerder van de uitslagprogrammatuur, is tot en met 2024 incidenteel € 8,5 mln. en na 2024 structureel € 3,1 mln. ter beschikking gesteld aan de Kiesraad (Kamerstukken II 2020/21, 35850, nr. 1).

De VNG vraagt in het consultatieadvies aandacht voor de financiële consequenties van het wetsvoorstel voor gemeenten en gaat in het kader van art. 2 wet op de financiële verhoudingen graag met BZK hierover in gesprek. Vooralsnog neemt BZK het standpunt in dat voorliggend wetsvoorstel geen financiële consequenties heeft voor gemeenten. Op grote lijnen betreft het wetsvoorstel een codificatie van de huidige praktijk. Deze delen kunnen gezien worden als werkzaamheden die binnen de huidige organisatie van verkiezingen vallen, waarvoor gemeenten reeds een vergoeding krijgen. In beperkte mate is er sprake van volledig nieuwe taken, het gaat dan om de inlichtingenplicht tussen gemeenten en de Kiesraad en het opstellen van een verantwoordingsrapportage door het college van B&W over het voldoen aan de aansluitvoorschriften die de Kiesraad opstelt. Dit wetsvoorstel gaat gepaard met de vervanging van OSV door nieuwe programmatuur. Met deze nieuwe uitslagprogrammatuur hoeven gemeenten niet meer zelf programmatuur te installeren en te beheren op een speciaal daarvoor ingericht netwerk. Aangenomen wordt dat de lastenreductie als gevolg van de beoogde nieuwe programmatuur in gelijke verhouding staat tot de nieuwe taken die met dit wetsvoorstel worden opgelegd.

Datum

29 september 2021

Onze referentie

2021-0000516685

Communicatie

In deze fase is er geen sprake van actieve communicatie. De Kiesraad, VNG en NVVB zijn op ambtelijk niveau nauw betrokken bij de verdere uitwerking van het wetsvoorstel.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

-nvt-

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Aanbiedingsformulier CBJ	
2	Wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen	
3	Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel	

cc. Stas BZK

32215

4/10

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan
Van

Minister van BZK, Stas BZK
Team verkiezingen, CZW

nota

Voortgang Transitie Kiesraad en Wetsvoorstel
programmatuur verkiezingsuitslagen en

TER ONDERTEKENING

Datum

29 september 2021

Onze referentie

2021-0000516685

Onaeteld door

DGBRW/DenB/Verkiezingen

CZW/Staatsinr.&bestuur

Bijlage(n)

3

Aan

Minister van BZK, Stas BZK

Van

Team verkiezingen / CZW

Aanleiding

De consultatieronde op het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen is afgerond en ontvangen adviezen zijn verwerkt. De volgende stap is aanbieding aan de CBJ ten behoeve van advisering door de Raad van State.

Deze nota wordt ook voorgelegd aan de Staatssecretaris van BZK vanwege zijn verantwoordelijkheid voor de Kaderwet ZBO's.

Geadviseerd besluit

- Kennisnemen van de adviezen uit de consultatie en instemmen met de voorgestelde wijzigingen op het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen.
- Ermee instemmen dat het wetsvoorstel en de memorie van toelichting worden aangeboden voor behandeling in de CBJ (14 oktober a.s.) en vervolgens de MR. Na akkoord van de MR kunt u het wetsvoorstel voor advies aanbieden aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

Met opmerkingen : 4/1
0

Kernpunten

- In de periode van 7 juni tot 2 augustus is het wetsvoorstel in consultatie geweest. Daarbij is het wetsvoorstel voor advisering voorgelegd aan de Kiesraad, VNG, NVVB, Unie van Waterschappen (UvW), de openbaar lichamen en de ATR. Gelijktijdig heeft een internetconsultatie plaatsgevonden.
- Naar aanleiding van de consultatie hebben de Kiesraad, de VNG, NVVB en de UvW advies uitgebracht. De openbaar lichamen hebben geen reactie gegeven op de adviesaanvraag. De ATR heeft te kennen gegeven het wetsvoorstel niet te selecteren voor advies omdat het wetsvoorstel naar verwachting geen gevolgen zal hebben voor de regeldruk.
- Zowel de Kiesraad, de VNG en NVVB als de UvW hebben in hun advies aangegeven dat zij zich kunnen vinden in het doel en de inhoud van het wetsvoorstel. Verder hebben ze een aantal opmerkingen geplaatst bij de inhoud van het wetsvoorstel die vragen om verduidelijking of kunnen worden gezien als aandachtspunt voor nadere uitwerking.
- Uit de internetconsultatie zijn drie reacties ontvangen waaronder van de Stichting tegen Hackbare Verkiezingen. In de internetconsultatie zijn verschillende opmerkingen geplaatst met betrekking tot de inzet en controlebaarheid van de uitslagprogrammatuur. In veel gevallen konden

deze opmerkingen gelezen worden als een vraag om verduidelijking dan wel als ondersteuning van de voorgestelde richting.

- Naar aanleiding van de consultatieadviezen wordt voorgesteld de bevoegdheid van de minister van BZK om de Kiesraad te verzoeken het gebruik van de uitslagprogrammatuur te onderbreken in te trekken. In de plaats hiervan wordt de interventiemogelijkheid van de minister van BZK ingevuld via de kaderwet zbo's.

Datum

29 september 2021

Onze referentie

2021-0000516685

Toelichting

- Voorgesteld wordt om naar aanleiding van de consultatieadviezen de bevoegdheid van de minister van BZK om de Kiesraad te verzoeken het gebruik van de uitslagprogrammatuur te onderbreken in te trekken.
 - o Aanleiding voor deze wijziging is de constatering dat deze beoogde bevoegdheid niet verenigbaar is met het op afstand plaatsen van de verantwoordelijkheden voor het beheren van de uitslagprogrammatuur bij de Kiesraad als zelfstandig bestuursorgaan.
 - o Door deze bevoegdheid in te trekken wordt voorliggend wetsvoorstel meer in overeenstemming met de kaderwet zbo's gebracht.
 - o In geval de minister van BZK over signalen beschikt die aanleiding zouden zijn om het gebruik van de uitslagprogrammatuur te onderbreken kan hierover het gesprek worden gevoerd met de Kiesraad. Via de algemene inlichtingenplicht uit de kaderwet zbo's kan de Kiesraad gevraagd worden informatie te verschaffen over de afhandeling van de betreffende signalen. Zodra de minister van mening is dat de Kiesraad onvoldoende gevolg geeft aan de betreffende signalen kan hierover het gesprek gevoerd worden met de taakverwaarlozingsregeling uit de kaderwet zbo's achter de hand.
 - o Deze werkwijze vereist van de Kiesraad dat hij in staat is om ook vertrouwelijke signalen van de veiligheidsdiensten te kunnen ontvangen. Hiervoor dienen nadere samenwerkingsafspraken te worden gemaakt. Dit is onderdeel van de transitie.
- Aanvullend op de consultatieadviezen is van de mogelijkheid gebruik gemaakt om de herintroductie van de hoofdstembureaus in het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen ook in voorliggend wetsvoorstel te verwerken.
- In het aanbiedingsformulier voor de CBJ is het aanbod opgenomen dat voor een goede leesbaarheid van voorliggend wetsvoorstel, indien gewenst, bij de stellers van deze nota een geconsolideerde versie van de Kieswet kan worden opgevraagd zoals deze luidt na inwerkingtreding van het wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen.

Financiële overwegingen

Voor de Kiesraad heeft het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen tot gevolg dat hij formeel de beheerder wordt van de uitslagprogrammatuur. Bij deze taak horen wettelijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Voor de ontwikkeling en het beheer van de uitslagprogrammatuur alsmede de extra taken die de Kiesraad hierbij krijgt als beheerder van de uitslagprogrammatuur, is tot en met 2024 incidenteel € 8,5 mln. en na 2024 structureel € 3,1 mln. ter beschikking gesteld aan de Kiesraad (Kamerstukken II 2020/21, 35850, nr. 1).

De VNG vraagt in het consultatieadvies aandacht voor de financiële consequenties van het wetsvoorstel voor gemeenten en gaat in het kader van art. 2 wet op de financiële verhoudingen graag met BZK hierover in gesprek. Vooralnog neemt BZK het standpunt in dat voorliggend wetsvoorstel geen financiële consequenties heeft voor gemeenten. Op grote lijnen betreft het wetsvoorstel een codificatie van de huidige praktijk. Deze delen kunnen gezien worden als werkzaamheden die binnen de huidige organisatie van verkiezingen vallen, waarvoor gemeenten reeds een vergoeding krijgen. In beperkte mate is er sprake van volledig nieuwe taken, het gaat dan om de inlichtingenplicht tussen gemeenten en de Kiesraad en het opstellen van een verantwoordingsrapportage door het college van B&W over het voldoen aan de aansluitvoorschriften die de Kiesraad opstelt. Dit wetsvoorstel gaat gepaard met de vervanging van OSV door nieuwe programmatuur. Met deze nieuwe uitslagprogrammatuur hoeven gemeenten niet meer zelf programmatuur te installeren en te beheren op een speciaal daarvoor ingericht netwerk. Aangenomen wordt dat de lastenreductie als gevolg van de beoogde nieuwe programmatuur in gelijke verhouding staat tot de nieuwe taken die met dit wetsvoorstel worden opgelegd.

Datum
29 september 2021
Onze referentie
2021-0000516685

Communicatie

In deze fase is er geen sprake van actieve communicatie. De Kiesraad, VNG en NVVB zijn op ambtelijk niveau nauw betrokken bij de verdere uitwerking van het wetsvoorstel.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

-nvt-

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Aanbiedingsformulier CBJ	
2	Wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen	
3	Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel	

MinBZK } dgBRW akkoord
StasBZK }

42268

28/10

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan
Van M. BZK, Stas BZK
Team verkiezingen, CZW

nota

MR-behandeling - wetsvoorstel programmatuur
verkiezingsuitslagen

Aanleiding

De CBJ heeft op 12 oktober 2021 ingestemd met aanbieding aan de MR van het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen.

Deze nota wordt ook voorgelegd aan Stas BZK vanwege zijn verantwoordelijkheid voor de Kaderwet ZBO's.

Geadviseerd besluit

- Instemmen met agendering van het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen in de MR (5 november), met het oog op het aanhangig maken voor advisering door de Raad van State.
- Het MR-aanbiedingsformulier daartoe ondertekenen.

Kernpunten

- Voorliggend wetsvoorstel regelt de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden omtrent het beheer en het gebruik van de programmatuur die gebruikt wordt ten behoeve van de vaststelling van verkiezingsuitslagen.
- De CBJ heeft ingestemd met de aanbieding aan de MR.
- In de CBJ is alleen namens het ministerie JenV een vraag gesteld over de procedure van dit wetsvoorstel in samenhang met de uitvoeringstoets door de VNG (die nog loopt). Hierop is een toelichting gegeven en afgesproken dit aspect duidelijker in de Memorie van Toelichting aan de orde te laten komen (dit is aldus verwerkt):
 - De VNG is via de regiegroep transitie Kiesraad en onderliggende projectgroepen nauw betrokken bij de totstandkoming van dit wetsvoorstel. Met de VNG is afgesproken dat zij een uitvoeringstoets doen op zowel het wetsvoorstel als de nadere uitwerking daarvan in het Kiesbesluit. Met betrekking tot dit wetsvoorstel heeft de VNG de tussentijdse resultaten van de uitvoeringstoets betrokken bij het consultatie-advies.
 - In het consultatieadvies merkt de VNG op dat de uitvoerbaarheid vooral afhankelijk is van de nadere uitwerking in lagere regelgeving en vraagt daarmee aandacht voor de uitvoeringstoets die nog loopt.
 - De uitkomsten van de uitvoeringstoets hebben daarom vooral gevolgen voor het Kiesbesluit en niet voor het wetsvoorstel.

TER ONDERTEKENING

Datum
22 oktober 2021

Onze referentie
2021-0000522276

Opgesteld door
Democratie en
Bestuur

CZW,
Staatsinr.&bestuur

Samengewerkt met

Bijlage(n)
1

Aan
Minister van BZK, Stas BZK

Van
Team verkiezingen, CZW

Met opmerkingen 28/
10 : dgBRW akkoord

- De nadere uitwerking van het wetsvoorstel vindt plaats in het Kiesbesluit, dat eind van dit jaar gereed is voor consultatie en t.z.t. ook wordt voorgelegd aan de Raad van State.
- Mede gezien de beoogde planning om het wetsvoorstel voor de verkiezing voor provinciale staten en waterschappen (in maart 2023) in werking te kunnen laten treden, is de overweging gemaakt om het wetsvoorstel nu aan de Raad van State voor te leggen en niet te wachten op de uitkomsten van de uitvoeringstoets op het Kiesbesluit.
- Ten opzichte van de versie die voorgelegd is aan de CBJ zijn enkele redactionele aanpassingen doorgevoerd. Ook is het wetsvoorstel wetstechnisch aangepast vanwege de samenloop met het bij nota van wijziging aan te passen wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen.
- In de memorie van toelichting bij voorliggend wetsvoorstel wordt uitgegaan van inwerkingtreding van het wetsvoorstel voorafgaand aan de verkiezingen voor de provinciale staten en waterschappen in 2023. De haalbaarheid hiervan is mede afhankelijk van de voortgang in de aanbesteding en het tempo waarin de uiteindelijke opdrachtnemer de nieuwe uitslagprogrammatuur kan ontwikkelen en de opgeleverde uitslagprogrammatuur kan worden getest voor gebruik. De eerste signalen duiden er op dat de nu nog beschikbare tijd onvoldoende is. Bij het ontvangen van het advies door de Raad van State in het voorjaar 2022 zal naar verwachting hier ook meer duidelijkheid over zijn. Mogelijk leidt dit dan tot aanpassing van de memorie van toelichting op dit punt. Op dat moment moet de Tweede Kamer dan ook geïnformeerd worden over de voortgang van de aanbesteding.

Datum

22 oktober 2021

Onze referentie

2021-0000522276

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

nvt

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Aanbiedingsformulier MR	
2	Wetsvoorstel	
3	Memorie van Toelichting	

minBZK
stassBZK

} dgBRW akkoord.

42268

28/10

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan Minister van BZK, Stas BZK
Van Team verkiezingen, CZW

nota

MR-behandeling - wetsvoorstel programmatuur
verkiezingsuitslagen

Aanleiding

De CBJ heeft op 12 oktober 2021 ingestemd met aanbieding aan de MR van het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen.

Deze nota wordt ook voorgelegd aan Stas BZK vanwege zijn verantwoordelijkheid voor de Kaderwet ZBO's.

Geadviseerd besluit

- Instemmen met agendering van het wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen in de MR (5 november), met het oog op het aanhangig maken voor advisering door de Raad van State.
- Het MR-aanbiedingsformulier daartoe ondertekenen.

Kernpunten

- Voorliggend wetsvoorstel regelt de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden omtrent het beheer en het gebruik van de programmatuur die gebruikt wordt ten behoeve van de vaststelling van verkiezingsuitslagen.
- De CBJ heeft ingestemd met de aanbieding aan de MR.
- In de CBJ is alleen namens het ministerie JenV een vraag gesteld over de procedure van dit wetsvoorstel in samenhang met de uitvoeringstoets door de VNG (die nog loopt). Hierop is een toelichting gegeven en afgesproken dit aspect duidelijker in de Memorie van Toelichting aan de orde te laten komen (dit is aldus verwerkt):
 - De VNG is via de regiegroep transitie Kiesraad en onderliggende projectgroepen nauw betrokken bij de totstandkoming van dit wetsvoorstel. Met de VNG is afgesproken dat zij een uitvoeringstoets doen op zowel het wetsvoorstel als de nadere uitwerking daarvan in het Kiesbesluit. Met betrekking tot dit wetsvoorstel heeft de VNG de tussentijdse resultaten van de uitvoeringstoets betrokken bij het consultatie-advies.
 - In het consultatieadvies merkt de VNG op dat de uitvoerbaarheid vooral afhankelijk is van de nadere uitwerking in lagere regelgeving en vraagt daarmee aandacht voor de uitvoeringstoets die nog loopt.
 - De uitkomsten van de uitvoeringstoets hebben daarom vooral gevolgen voor het Kiesbesluit en niet voor het wetsvoorstel.

TER ONDERTEKENING

Datum
22 oktober 2021

Onze referentie
2021-0000522276

Opgesteld door
Democratie en
Bestuur

CZW,
Staatsinr.&bestuur

Samengewerkt met

Bijlage(n)
1

Aan
Minister van BZK, Stas BZK

Van
Team verkiezingen, CZW

Met opmerkingen : 28/
10 : dgBRW akkoord

- De nadere uitwerking van het wetsvoorstel vindt plaats in het Kiesbesluit, dat eind van dit jaar gereed is voor consultatie en t.z.t. ook wordt voorgelegd aan de Raad van State.
- Mede gezien de beoogde planning om het wetsvoorstel voor de verkiezing voor provinciale staten en waterschappen (in maart 2023) in werking te kunnen laten treden, is de overweging gemaakt om het wetsvoorstel nu aan de Raad van State voor te leggen en niet te wachten op de uitkomsten van de uitvoeringstoets op het Kiesbesluit.
- Ten opzichte van de versie die voorgelegd is aan de CBJ zijn enkele redactionele aanpassingen doorgevoerd. Ook is het wetsvoorstel wetstechnisch aangepast vanwege de samenloop met het bij nota van wijziging aan te passen wetsvoorstel nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen.
- In de memorie van toelichting bij voorliggend wetsvoorstel wordt uitgegaan van inwerkingtreding van het wetsvoorstel voorafgaand aan de verkiezingen voor de provinciale staten en waterschappen in 2023. De haalbaarheid hiervan is mede afhankelijk van de voortgang in de aanbesteding en het tempo waarin de uiteindelijke opdrachtnemer de nieuwe uitslagprogrammatuur kan ontwikkelen en de opgeleverde uitslagprogrammatuur kan worden getest voor gebruik. De eerste signalen duiden er op dat de nu nog beschikbare tijd onvoldoende is. Bij het ontvangen van het advies door de Raad van State in het voorjaar 2022 zal naar verwachting hier ook meer duidelijkheid over zijn. Mogelijk leidt dit dan tot aanpassing van de memorie van toelichting op dit punt. Op dat moment moet de Tweede Kamer dan ook geïnformeerd worden over de voortgang van de aanbesteding.

Datum
22 oktober 2021
Onze referentie
2021-0000522276

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

nvt

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Aanbiedingsformulier MR	
2	Wetsvoorstel	
3	Memorie van Toelichting	

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER

Aan

nota

Adviesaanvraag Raad van State over Wet Programmatuur
Verkiezingsuitslagen

Datum

8 november 2021

Onze referentie

2021-0000578239

Opgesteld door

CZW

Bijlagen

- Voordracht
- Wetsvoorstel
- MvT
- Consultatieadviezen Kiesraad, VNG/NVVB, Stichting tegen hackbare verkiezingen, Unie van Waterschappen

Afgestemd met:

- DGBRW/D&B

Aanleiding

Op 5 november jl. ging de MR akkoord met uw voorstel om bovengenoemd wetsvoorstel voor te leggen aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Bijgaand vindt u de stukken voor de adviesaanvraag bij de Afdeling advisering van de Raad van State.

Advies/actie

U wordt geadviseerd de Koning te verzoeken advies te vragen aan de Afdeling advisering van de Raad van State over het wetsvoorstel, door de volgende stukken te ondertekenen:

- de voordracht aan de Koning;
- de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel.

Ter info

Ten opzichte van de versie van de memorie van toelichting die in de MR is behandeld zijn nog enkele redactionele wijzigingen doorgevoerd, om passages actiever te formuleren. Daarnaast is in paragraaf 4.1 een zin verduidelijkt over het consultatieadvies dat de Kiesraad heeft uitgebracht. Ten slotte is de lettering van de onderdelen van het wetsvoorstel aangepast (vanaf AA) conform de aanwijzingen voor de regelgeving.

Met opmerkingen 11/
11 akkoord